

Λέων Τολστόι

«Ο παππούς και το εγγονάκι» (σελ. 43-44)

Θεματικά κέντρα του κειμένου →

Οι φάσεις της ανθρώπινης ζωής και οι δυσκολίες της γεροντικής ηλικίας

Η αδιαφορία και η έλλειψη σεβασμού προς τους ηλικιωμένους

Οι ευαισθησίες και η δίκαιη κρίση των παιδιών

Προβλήματα της φτωχικής ζωής

Πρόσωπα → Ο παππούς | Ο γιος του παππού και η σύζυγος (νύφη του παππού) | Το εγγονάκι (ο Μίσα)

Χρόνος → Πιθανότατα γύρω στα τέλη του 19^{ου} αιώνα

Τόπος → Κάποιο μικρό, φτωχικό αγροτικό σπίτι στη Ρωσία

Ανάλυση

Αυτό το πολύ σύντομο κείμενο του Λέοντος Τολστόι αναδεικνύει με απλό αλλά πολύ παραστατικό τρόπο διάφορα ζητήματα σχετικά με την γεροντική φάση της ανθρώπινης ζωής (την λεγόμενη «τρίτη ηλικία»).

Σε πρώτο επίπεδο προβάλλονται οι μεγάλες δυσκολίες που δημιουργεί σε έναν άνθρωπο η προχωρημένη ηλικία, μέσα από την περιγραφή της αδυναμίας του παππού να κάνει στοιχειώδεις ανθρώπινες δραστηριότητες και να αυτοεξυπηρετηθεί (π.χ. να ακούσει, να φάει, να κρατήσει αντικείμενα, να περπατήσει κλπ).

Ο γιος του, ωστόσο, και η σύζυγός του (η νύφη του παππού) δεν δείχνουν κανένα ενδιαφέρον για αυτήν την ανημποριά του παππού και ουσιαστικά τον έχουν εγκαταλείψει, ενώ την ίδια στιγμή τού φέρονται υποτιμητικά, με ασέβεια και αγένεια, δίνοντας την εντύπωση ότι αποτελεί πλέον ένα βάρος για την οικογένεια. Στη συγκεκριμένη περίπτωση επειδή έσπασε ένα πιάτο, τον «τιμωρούν» βάζοντάς τον να τρώει από μια ξύλινη γαβάθα.

Αυτή η ντροπιαστική συμπεριφορά του ζευγαριού απέναντι στον παππού φαίνεται ότι συγκλονίζει και στενοχωρεί πολύ τον μικρό Μίσα, τον εγγονό του, ο οποίος αποδεικνύεται πολύ πιο ευαίσθητος και τρυφερός από τους γονείς του, αλλά και πολύ παρατηρητικός και δίκαιος κριτής. Για να επισημάνει στους γονείς του το λάθος που κάνουν και για να τους δώσει ένα σοφό μήνυμα με τον δικό του διακριτικό, ευγενικό και «παιδικό» τρόπο, φτιάχνει μια ξύλινη γαβάθα με την οποία θα τους ταΐζει όταν και εκείνοι γεράσουν. Η κίνηση του Μίσα όντως πετυχαίνει τον στόχο της και έτσι οι γονείς του αμέσως μετανιώνουν και αλλάζουν την συμπεριφορά τους απέναντι στον παππού.

Πέρα από τα διδάγματα για τον σεβασμό που αξίζουν οι ηλικιωμένοι, μέσα από αυτή τη σύντομη ιστορία προβάλλονται, επίσης, οι μεγάλες αντιθέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στις διαφορετικές φάσεις/γενιές της ανθρώπινης ζωής (το λεγόμενο «χάσμα των γενεών»), οι οποίες γίνονται ακόμη πιο έντονες από το γεγονός ότι οι άνθρωποι και των τριών ηλικιών συμβιώνουν μέσα σε ένα πολύ μικρό και άβολο χώρο (ένα ρωσικό αγροτικό σπίτι του 19^{ου} αιώνα). Έτσι, ως παράπλευρο θέμα αυτής της ιστορίας αναδεικνύονται και τα προβλήματα της ζωής των παλιότερων φτωχών οικογενειών, οι οποίες όχι μόνο δεν είχαν τις σημερινές ανέσεις (π.χ. μεγάλα σπίτια, ξεχωριστά δωμάτια), αλλά συμπεριλάμβαναν και τους ηλικιωμένους (παππούδες, γιαγιάδες κλπ), με αποτέλεσμα πολλές φορές να «ξεσπούν» πάνω σε αυτούς, καθώς ήταν και τα πιο αδύναμα μέλη της οικογένειας.

Το είδος του κειμένου (παραμύθι)

Το κείμενο μπορεί να θεωρηθεί ως σύντομο αφήγημα και όχι ως παραμύθι. Παρ' όλα αυτά, έχει πολλά από τα κύρια χαρακτηριστικά ενός παραμυθιού (βλ. «Τα χαρακτηριστικά του παραμυθιού» στη φωτοτυπία για το κείμενο «Το πιο γλυκό ψωμί»).

Αφηγηματικοί τρόποι → Κυρίως αφήγηση και σε πολύ λίγα σημεία διάλογος-ευθύς λόγος

Το είδος του αφηγητή → Ετεροδιηγητικός και παντογνώστης

Εκφραστικά μέσα-σχήματα λόγου → Λιτή, απλή, λαϊκή γλώσσα χωρίς πολλά σχήματα λόγου

Ασκήσεις

1. Συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τις σωστές λέξεις.

Ο παππούς έτρωγε και _____ πάνω σε μια μεγάλη χτιστή _____ .

Το πιάτο που _____ από τα χέρια του παππού και τελικά έσπασε, ήταν _____ .

Ο Μίσα έφτιαξε μια ξύλινη _____ σκαλίζοντας ένα _____ .

Οι γονείς του Μίσα _____ και _____, όταν κατάλαβαν την άσχημη _____ που επέδειξαν απέναντι στον παππού.

2. Να σημειώσετε αν είναι σωστές (Σ) ή λανθασμένες (Λ) οι παρακάτω προτάσεις.

Ο παππούς μπορούσε να τρώει μόνος του χωρίς προβλήματα.

Ο γιος «τιμώρησε» τον παππού επειδή έσπασε ένα πιάτο.

Οι γονείς του Μίσα δεν έβαζαν τον παππού να τρώει μαζί τους.

Ο Μίσα κατηγορήσε τους γονείς του για την άσχημη συμπεριφορά τους απέναντι στον παππού.

Ο παππούς δεν είπε τίποτα όταν τον «τιμώρησαν».

3. Χωρίστε το κείμενο σε τρεις ενότητες που να δείχνουν την αρχή, τη μέση και το τέλος της ιστορίας και δώστε έναν σύντομο πλαγιότιτλο στην καθεμιά.

(Για να δηλώσετε από ποιο σημείο αρχίζει και σε ποιο τελειώνει η κάθε ενότητα, γράψτε τις 2-3 πρώτες και τις 2-3 τελευταίες λέξεις της κάθε ενότητας, βάζοντας αποσιωπητικά ενδιάμεσα.)

	ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΛΑΓΙΟΤΙΤΛΟΣ
ΑΡΧΗ		
ΜΕΣΗ		
ΤΕΛΟΣ		